

a

FUNDACJA TAURUS

**WYMOGI FORMALNE
WNIOSKU**

**O
UBEZWŁASNOWIENIE**

BIULETYN PRAWNY NUMER 2
PUNKTU NIEODPŁATNEJ POMOCY
PRAWNEJ NR 4, 5, 6 I 7 W POZNANIU

Z

Podstawa prawna.

Kodeks cywilny, ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz.380 ze zm.)

Kodeks postępowania cywilnego, ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. (tekst jedn. Dz.U. 2016 r. poz. 1882 ze zm.)

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 z późn. zm).

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1356 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jed.: Dz.U. z 2012 r. poz. 124 z późn. zm).

UBEZWŁASNOWOLNIENIE

WYMOGI FORMALNE WNIOSKU

Instytucja ubezwłasnowolnienia powołana została przez ustawodawcę wyłącznie w interesie osoby chorej. O przyczynach ubezwłasnowolnienia traktuje art. 13 § 1 Kodeksu cywilnego (dalej k.c.) lub wskazuje art. 16 § 1 k.c.

Z art. 13 i 16 k.c. wynika, że zarówno ubezwłasnowolnienie całkowite, jak i częściowe nastąpić może tylko z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub innego rodzaju zaburzeń psychicznych.

Nie stanowi podstawy ubezwłasnowolnienia przypadek ogólnego niedołęstwa wywołanego starością osoby nią dotkniętej. Przy starczym zespole psychoorganicznym podjęcie decyzji przez sąd może stanowić problem, bowiem w pierwszej kolejności rozważyć należy na ile stan ten uniemożliwia takiej osobie kierowanie swym postępowaniem, a na ile taka osoba potrzebuje tylko pomocy do prowadzenia spraw życia codziennego. W drugim przypadku zasadniejsze jest ustanowienie kuratora.

Postępowanie o ubezwłasnowolnienie regulują przepisy art. 544-560(1) Kodeksu postępowania cywilnego (dalej k.p.c.). Wniosek o ubezwłasnowolnienie może zgłosić:

- 1) małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie;
- 2) jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo;
- 3) jej przedstawiciel ustawowy.

Postępowanie prowadzi się na wielu płaszczyznach z udziałem samego zainteresowanego, biegłych lekarzy sądowych o specjalności: psychiatrii, psychologii oraz pozostałych uczestników postępowania. Krąg osób uprawnionych do złożenia wniosku wskazuje przepis art. 545 § 1 k.p.c., I tak zainteresowanymi mogą być: małżonek osoby, wobec której toczyć się będzie postępowanie o ubezwłasnowolnienie, jej krewni w linii prostej, rodzeństwo oraz przedstawiciel ustawowy. Z wnioskiem gdy zajdzie taka potrzeba, wystąpić może także prokurator oraz Rzecznik Praw Obywatelskich. Wyłącza się składanie wniosku o ubezwłasnowolnienie przez krewnych w przypadku gdy taka osoba ma przedstawiciela ustawowego.

Z wnioskiem o ubezwłasnowolnienie rodzica wystąpić może jego małoletnie dziecko. Jednakże w tym wypadku małoletni musi działać przez kuratora ustanowionego przez sąd opiekuńczy. Wyklucza się reprezentowanie małoletniego przez jednego z rodziców w sprawie o ubezwłasnowolnienie drugiego z rodziców. Nie pozwala na to żaden przepis prawa, a także zasady współżycia społecznego. Tę kwestię poruszył Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 15 września 1972 r. sygn.akt. II CR 333/72 w tezie tego postanowienia sąd ten stwierdził, że „Małoletni występując z wnioskiem o ubezwłasnowolnienie rodzica musi działać za pośrednictwem kuratora ustanowionego przez sąd opiekuńczy. Reprezentowanie małoletniego wnioskodawcy przez jednego z rodziców w sprawie o ubezwłasnowolnienie drugiego rodzica nie znajduje uzasadnienia w przepisach prawa i przeczy zasadom współżycia społecznego”.

Nie ma zgody w doktrynie i orzecznictwie co do uprawnienia do złożenia wniosku o ubezwłasnowolnienie przez osobę, której ten wniosek dotyczy. Wskazuje się, że osoba zainteresowana w rozumieniu art. 510 k.p.c., nie posiada legitymacji procesowej, jeżeli nie należy do kręgu osób wymienionych w art. 545 k.p.c. Pomimo

wielu orzeczeń Sądu Najwyższego i glos do tych orzeczeń spór co do tej kwestii trwa nadal.

Należy mieć na uwadze istotną okoliczność, iż w przypadku gdy wniosek o ubezwłasnowolnienie zgłosiła osoba nieuprawniona lub taka, która w trakcie toczącego się postępowania utraciła status wnioskodawcy, wniosek taki podlega oddaleniu. Sąd bowiem ocenia stan istnienia takiego uprawnienia według chwili orzekania.

Zgodnie z art. 316 k.p.c., sąd po zamknięciu rozprawy wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy.

Postępowanie należy do właściwości sądów okręgowych, które orzekają w trzyosobowych składach sędziów zawodowych. W sprawach tych właściwym sądem okręgowym jest sąd miejsca zamieszkania osoby, której wniosek dotyczy, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jej pobytu. Należy pamiętać, że na właściwość sądu nie ma wpływu czasowy pobyt osoby, której dotyczy wniosek w miejscowości położonej na obszarze właściwości innego sądu. W tezie postanowienia z dnia 6 listopada 2001 r. sygn.akt. I Aca 309/2001, Sąd Apelacyjny w Warszawie wskazał, iż "w myśl art. 544 § 2 k.p.c. w związku z art. 25 k.c., właściwym miejscowo sądem jest sąd miejsca stałego zamieszkania osoby, która ma być ubezwłasnowolniona. Nie ma na nią wpływu czasowy pobyt w miejscowości położonej na obszarze właściwości innego sądu".

W świetle przepisów art. 13 § 1 i 16 § 1 k.c. podstawą ubezwłasnowolnienia nie może być - sam przez się - zarzut marnotrawstwa, o ile nie łączy się on z chorobą

psychiczną, niedorozwojem umysłowym lub innego rodzaju zaburzeniami psychicznymi. (Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 1977r. sygn. akt II CR 58/78).

Przepisy postępowania nakładają na sąd obowiązek ustalenia występowania przesłanek do orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu lub braku takich przesłanek. Dlatego w zakresie ustalenia przesłanek medycznych ubezwłasnowolnienia, sąd zwraca się o opinię do powołanych na tę okoliczność specjalistów (biegłych sądowych) z dziedziny psychiatrii, neurologii i psychologii. Ustalenie sprawności intelektualnej takiej osoby stanowi klucz w ocenie ustalenia zdolności do samodzielnego kierowania własnym postępowaniem albo możliwością prowadzenia swoich spraw.

Ustalenie, iż jednostka nie jest w stanie kierować własnym postępowaniem, powinno obejmować analizę procesów poznawczych, stanu emocjonalnego, dojrzałości społecznej, zdolności zrozumienia sensu działania, przewidywania skutków, motywacji. (M.Zima – Parjaszewska).

Na koniec należy wskazać, że art. 545 k.p.c przewiduje sankcje w postaci kary za zgłoszenie wniosku w złej wierze lub lekkomyślnie wobec wszystkich wnioskodawców. Grzywnę wobec takich osób sąd może wymierzyć dopiero po rozpoznaniu sprawy i oddaleniu wniosku o ubezwłasnowolnienie, gdyż przed tym nie ma możliwości aby ocenić stawiane zarzuty za uzasadnione.

Wniosek o ubezwłasnowolnienie musi spełniać wymagania pisma procesowego.

1. wskazanie zakresu ubezwłasnowolnienia (częściowe czy całkowite).
2. przyczyny ubezwłasnowolnienia wraz z dołączoną do wniosku dokumentacją medyczną aktualne zaświadczenie o stanie zdrowia od lekarza psychiatry, psychologa lub neurologa z rozpoznaniem choroby,
3. stan cywilny osoby, której dotyczy wniosek, odpis skrócony aktu urodzenia, aktu małżeństwa, gdy wdowiec – odpis skrócony aktu zgonu małżonka, gdy rozwodnik – prawomocny wyrok rozwodowy, (wszystkie dokumenty w oryginale),
4. stosunek prawny wnioskodawcy do uczestnika,
5. wskazać kandydata na kuratora wraz z jego pisemną zgodą na pełnienie funkcji, (imię i nazwisko, adres zamieszkania, nr i seria dowodu tożsamości, kandydatem z reguły jest: małżonek, krewni osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, kandydat nie może być stroną postępowania,
6. wskazać, czy stan zdrowia uczestnika pozwala mu na osobiste stawiennictwo w sądzie,
7. wnioskodawca powinien podać numeru telefonu celem ułatwienia kontaktu z biegłym.
8. kto składa wniosek, kogo dotyczy wniosek, świadkowie (imiona i nazwiska, adresy do doręczeń)
9. wniosek musi być podpisany przez wnioskodawcę,

Wniosek podlega opłacie w kwocie 40 zł tytułem opłaty sądowej.

Zaliczka na biegłego wynosi 500 zł.

